

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

в.о. ректора Національної академії
керівних кадрів культури і мистецтв
кандидат мистецтвознавства, професор
Валерій МАРЧЕНКО

20 24 року

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертації Табуліної Ольги Борисівни**
на тему «Барокова серената: генеза, жанрова
специфіка, виконавська практика»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 02 Культура і мистецтво
за спеціальністю 025 Музичне мистецтво

Публічна презентація проведена на кафедрі вокального мистецтва
28 березня 2024 року, протокол № 11

Актуальність теми дослідження. Актуальність теми дослідження обумовлена тим, що серената як один із популярних жанрів XVII–XVIII століть, тривалий час залишалася жанрово не виокремленою і зазвичай інтерпретувалася музикознавцями як опера або як кантата. Складність жанрової ідентифікації серенати пов'язана з розмаїттям авторських позначень в нотних манускриптах та лібрето, варіативність часопросторових обставин виконання, нестабільність структурних елементів і виконавського складу. Іншою складністю дослідження серенати є її коротка історія, яка тривала менш ніж два століття. Манускрипти серенат тривалий час залишалися недослідженими. Попри її популярність у другій половині XVII та у XVIII столітті, ідеї просвітництва привели до занепаду аристократії, і, як наслідок, до відмирання одного з найулюбленіших її дітищ – серенати. Проте враховуючи численну кількість творів «з нагоди», їх історичну та музичну цінність, жанр серенати заслуговує на повернення в науковий, культурний і виконавський простір. Світова тенденція відродження старовинної музики, пошук її автентичного звучання в руслі історично інформованого виконавства диктує моду на звернення музикантів до барокових жанрів, у тому числі й тих, історія яких вже завершена. Сьогодні науковці, переважно зарубіжні, серед яких Х. П. д'Альверенга, Т. М. Джалдроні, Л. Е. Пінійя, М. Талбот, А. Тедеско та ін., вже мають напрацювання та здобутки у вивченні жанру серенати, в Україні такі студії лише розпочинаються. Задля історично достовірної інтерпретації серенати, до якої все частіше звертаються виконавці, виникає необхідність її

жанрової ідентифікації, зокрема виявлення генези, характеристики жанрових особливостей, з'ясування низки питань, пов'язаних із виконавською практикою. Це зумовило вибір теми дисертаційної роботи О. Б. Табуліної «Барокова серената: генеза, жанрова специфіка, виконавська практика».

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана згідно з планами науково-дослідної роботи кафедри вокального мистецтва Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв та відповідає дослідницькій тематиці кафедри «Актуальні проблеми музичного мистецтва: теоретичний, історичний та практичний аспекти» (державний реєстраційний № 0123U105312). Тему дисертації затверджено 27 жовтня 2020 р. (протокол № 4) на засіданні Вченої ради Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв.

Наукова новизна одержаних результатів визначається тим, що *уперше*: здійснено історичний огляд становлення й розвитку жанру серенати в музичній культурі Європи; встановлено, що його хронологічні межі пов'язані з найвищим етапом розвитку європейської аристократичної культури Нового часу (XVII–XVIII століття) у католицьких та протестантських країнах; історія жанру серенати розпочалася в Італії, де відбулося закріплення її базових рис; італійська жанрова модель популярних серед аристократичної верхівки творів «з нагоди» отримала поширення у всіх європейських католицьких та протестантських країнах, окрім Франції, де на той час вже було створено національний різновид придворного мистецтва; у другій половині XVIII століття, коли бароковий стиль змінився класицистичним, композитори зберегли барокову жанрову основу серенати; завершення історії жанру пов'язано із Французькою революцією 1789 року та поширенням ідей просвітництва, унаслідок чого відбувається поступовий вихід від практики урочистих святкувань з різних нагод в аристократичному середовищі; окреслено жанрову специфіку серенати XVII–XVIII століть; визначено її базові риси, до яких відносяться 1) замовлення з нагоди урочистої події, 2) приватні театри, покої, сади, оранжереї як базові локації, 3) історично-міфологічні сюжети в театральній репрезентації з костюмами і декораціями, але без розвиненої сюжетної лінії, 4) усталена двочастинна структура з початковою симфонією, чергуванням речитативів та арій *da capo* і заключним фінальним ансамблем, 5) виконавський склад з 2–7 співаків-солістів та оркестр (струнні з *basso continuo*, іноді з додаванням духових інструментів), 6) алегоричний підтекст лібрето із прославленням винуватців урочистостей, часто в окремо виписаній частині, що має назву *licenza*); здійснено аналіз серенат А. Кальдари «Згода планет» та Н. Порпори «Анжеліка», що дозволило розширити відомості про еволюцію жанру в європейській культурній традиції. *Уточнено* обставини написання серенати Й. А. Гассе «Марк Антоній і Клеопатра», де аналіз тексту фінального речитативу (№ 21) дозволив встановити її адресатів – імператорську родину Габсбургів. *Набули подальшого розвитку* питання жанрової генези світських кантат Й. С. Баха, які належать до творів серенатного типу, але мають певні відмінності від італійського канону, що пов'язано з побутованням у німецькому протестантському середовищі; підходи в аналітичній компаративістиці інтерпретацій барокових творів, які передбачають

врахування історичного контексту виконуваних композицій, їх редакційні видозміни, характеристику музичного компонента з позицій історично інформованого виконавства, особливості сценічного рішення; питання виконавської інтерпретації барокової музики, зокрема особливості виконання барокових арій *da capo* та речитативів, використання вібрата та орнаментики.

Теоретичне значення дисертації полягає в характеристиці серенати XVII–XVIII століть як репрезентативного жанру аристократичного музичного мистецтва та окреслення її специфічних рис, що розширює знання щодо музично-історичного процесу в Європі та уявлення про жанрову систему барокової музики.

Практичне значення результатів дисертаційного дослідження полягає в можливості їх використання при розробці лекційних курсів з історії світової музичної культури XVII–XVIII століть, історії вокального мистецтва, практичній діяльності виконавців барокової музики. Авторка була учасницею мистецького проєкту, у якому київським слухачам було презентовано постановку барокової серенати Й. А. Гассе «Марк Антоній і Клеопатра» (20.05.2021, 17.02.2022).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є науковим дослідженням, у якому виявлено генезу та окреслено жанрову специфіку серенати XVII–XVIII століть. Усі наукові результати, викладені в дисертації, отримано автором особисто.

Дисертаційна робота виконана на кафедрі вокального мистецтва Інституту сучасного мистецтва Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. *Науковий керівник* – доктор мистецтвознавства, професор, професор кафедри вокального мистецтва Зосім Ольга Леонідівна.

Розглянувши звіт подібності щодо перевірки на плагіат, встановлено, що дисертаційна робота Табуліної Ольги Борисівни є результатом самостійних досліджень, не містить елементів плагіату та запозичень. Використані ідеї, результати і тексти інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Дисертація характеризується єдністю змісту та відповідає вимогам щодо її оформлення.

Перелік публікацій за темою дисертації. За результатами досліджень опубліковано 10 наукових праць. Серед яких: 3 статті в наукових періодичних фахових виданнях затверджених МОН України, 7 статей у збірках матеріалів наукових конференцій.

Наукові праці, в яких опубліковані основні наукові результати дисертації

Статті у наукових фахових виданнях України

1. Табуліна О. Б. Голосове вібрата в інтерпретації вокальної музики доби бароко. *Мистецтвознавчі записки*: зб. наук. праць. 2021. № 40. С. 178–183. DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-2180.40.2021.250388>

2. Табуліна О. Б. Барокова серената при дворі австрійських Габсбургів у контексті італійської культурної експансії. *Вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського*: наук. журнал. 2022. № 134. С. 41–50. DOI: <https://doi.org/10.31318/2522-4190.2022.134.269595>

3. Табуліна О. Б. Серената як музично-драматичний твір «з нагоди»: історичний шлях та жанрова специфіка. *Мистецтвознавчі записки*: зб. наук. праць. 2023. № 44. С. 161–167. DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-2180.44.2023.293943>

Публікації, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

4. Табуліна О. Б. А. Вівальді. Серената «La Sena festeggiante» як діалог музичних традицій Італії та Франції. *Культурно-мистецьке середовище: творчість та технології*: Матеріали Чотирнадцятої Міжнарод. наук.-творчої дистанц. конф., Київ, 23 жовтня 2020 р. Київ: НАКККіМ, 2020. С. 180–181.

5. Табуліна О. Б. Серената «La Circe» («Цирцея») А. Страделли як зразок аристократичного мистецтва XVII століття. *Музична культура сучасності: від наукового осмислення до репрезентації*: Матеріали XXI Міжнар. наук.-практ. конференції, Київ 8–10 січня 2021 р. Київ: КМAM ім. Р. М. Глієра, 2021. С. 104–105.

6. Табуліна О. Б. Прем'єрне виконання в Україні серенати Й. А. Хассе «Марк Антоній та Клеопатра» в світлі популяризації барокової музики. *Культура і мистецтво: сучасний науковий вимір*: Матеріали IV міжнар. наук. конф. молодих вчених, аспірантів та магістрів, 4–5 лист. 2021 р. Київ: НАКККіМ, 2021. С. 134–135.

7. Табуліна О. Б. Драматичні серенати В. А. Моцарта як данина традиціям аристократичного середовища XVIII століття. *Сучасний культурно-мистецький простір: креативні та інформаційно-комунікативні трансформації*: матер. Всеукр. наук.-практ. конф., 21–22 червня 2022 р. М-во культ. та інформ. політики України; Нац. акад. кер. кадрів культ. і мистец. Київ: НАКККіМ, 2022. С. 105–107.

8. Табуліна О. Б. Світські твори з нагоди Й. С. Баха: кантати або серенати? *Культурні та мистецькі студії XXI століття: науково-практичне партнерство*: матеріали III Всеукр. наук.-практ. конф., 10 листопада 2022 р. М-во культ. України та інформ. політики; Нац. акад. кер. кадрів культ. і мистец. Київ: НАКККіМ, 2022. С. 202–203.

9. Табуліна О. Б. Французькі серенати Антоніо Вівальді в контексті культурної дипломатії барокової доби. *Новітні дослідження культури і мистецтва: пошуки, проблеми, перспективи*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 18 травня 2023 р. Київ: НАКККіМ, 2023. С. 93–95.

10. Табуліна О. Б. Італійська барокова арія: особливості будови та виконання. *Культура і мистецтво: сучасний науковий вимір*: матеріали VII Всеукр. наук. конф. молодих вчених, аспірантів та магістрантів (Київ, 2 листопада 2023 р.). Київ: НАКККіМ, 2023. С. 187–189.

Структура та обсяг дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та літератури, додатків. Повний обсяг дисертації становить 232 сторінки, з них 193 сторінки основного тексту. Список використаних джерел та літератури налічує 214 найменувань.

Характеристика особистості здобувача. Табуліна Ольга Борисівна народилася 17 жовтня 1982 р. в м. Донецьк. У 2004 році закінчила Донецьку державну музичну академію імені С. С. Прокоф'єва, отримала диплом спеціаліста з відзнакою. Є аспіранткою кафедри вокального мистецтва Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв.

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація виконана фаховою українською мовою, текстове подання матеріалу відповідає стилю науково-дослідної літератури. Структура та побудова дисертації логічна. Стиль дисертації відповідає вимогам МОН України.

Рецензенти рекомендують: відповідно до п.15 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, *пропонується такий склад разової ради:*

Голова ради:

Афоніна Олена Сталівна, доктор мистецтвознавства, професор, професор кафедри хореографії Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв.

Рецензенти:

Сапожнік Ольга Василівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри вокального мистецтва Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв.

Вежневель Ірина Леонідівна, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри вокального мистецтва Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв.

Офіційні опоненти:

Соколова Алла Вікторівна, доктор мистецтвознавства, професор, професор кафедри теоретичної та прикладної культурології Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової.

Шуміліна Ольга Анатоліївна, доктор мистецтвознавства, професор, професор кафедри теорії музики Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка.

У результаті попередньої експертизи дисертації **Табуліної Ольги Борисівни** і повноти публікацій основних результатів дослідження

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації О. Б. Табуліної на тему «Барокова серената: генеза, жанрова специфіка, виконавська практика».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем наукової новизни, обґрунтованістю, теоретичною та практичною цінністю здобутих результатів дисертація О. Б. Табуліної відповідає спеціальності 025 Музичне мистецтво і вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261, пп. 6, 7, 8 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44.

3. Рекомендувати дисертацію О. Б. Табуліної на тему: «Барокова серената: генеза, жанрова специфіка, виконавська практика» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 025 Музичне мистецтво.

4. Рекомендувати вченій раді Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв затвердити склад разової спеціалізованої вченої ради:

Голова ради:

Афоніна Олена Сталівна, доктор мистецтвознавства, професор, професор кафедри хореографії Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв.

Рецензенти:

Сапожнік Ольга Василівна, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри вокального мистецтва Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв.

Вежневць Ірина Леонідівна, кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри вокального мистецтва Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв.

Офіційні опоненти:

Соколова Алла Вікторівна, доктор мистецтвознавства, професор, професор кафедри теоретичної та прикладної культурології Одеської національної музичної академії імені А. В. Нежданової.

Шуміліна Ольга Анатоліївна, доктор мистецтвознавства, професор, професор кафедри теорії музики Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка.

Презентація Табуліної Ольги Борисівни на 15 сторінках додається.

Головуюча:

доктор культурології, професор

НАЦІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ КЕРІВНИХ КАДРІВ
КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ
ПІДПИС ЗАСВІДЧУЮ
Світлана САДОВЕНКО

305-
НАЧАЛЬНИК ВІДДІЛУ КАДРІВ ТА
ДОКУМЕНТОЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
Міністерство
Культури і мистецтв
України
Національна
Академія керівних кадрів
культури і мистецтв * Ідентифікаційний код 02214102 *